

МАТИЦА СРПСКА
ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ

ЗБОРНИК
МАТИЦЕ СРПСКЕ
ЗА ИСТОРИЈУ

87

MATICA SRPSKA
DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES
PROCEEDINGS IN HISTORY

Покренут 1970. године
До 28. свеске (1983) носио назив *Зборник за историју*

Главни уредници
Академик Славко Гавриловић (1970–2004)
Академик Милош Благојевић (2005–2012)
Проф. др Војин Дабић (2013–)

Уредништво
Др Ђорђе БУБАЛО
Др Војин ДАБИЋ
Др Петар КРЕСТИЋ
Др Ненад ЛЕМАЈИЋ
Др Мира РАДОЈЕВИЋ
Др Александар ФОТИЋ
Др Андреј Леонидович ШЕМЈАКИН
Др Биљана ШИМУНОВИЋ БЕШЛИН

Главни и одговорни уредник
Проф. др Војин ДАБИЋ

Copyright © Матица српска, Нови Сад, 2013

ISSN 0352-5716 | UDC 93/99(05)

ЗБОРНИК

МАТИЦЕ СРПСКЕ ЗА ИСТОРИЈУ

87

НОВИ САД
2013

САДРЖАЈ / CONTENTS

ЧЛАНЦИ и РАСПРАВЕ ARTICLES and TREATISES

Војин Дабић ВОЈВОДСТВО (ВЛАСТЕЛИНСТВО) ПОДБОРЈЕ: ПРИВРЕДНЕ ПРИЛИКЕ (1702–1750)	Vojin Dabić THE VOIVODESHIP OF PODBORJE: ECONOMIC CIRCUMSTANCES (1702–1750)
---	--

7–34

Тамара Станисављевић КОЛАРЧЕВ НАРОДНИ УНИВЕРЗИТЕТ (1932–1941)	Tamara Stanisavljević KOLARAC PEOPLE'S UNIVERSITY (1932–1941)
---	---

35–65

Дмитар Тасић ОСНИВАЊЕ И РАД ЈЕДИНИЦА НАРОДНЕ ОДБРАНЕ У СРБИЈИ (ЈЕСЕН 1944–ЛЕТО 1945)	Dmitar Tasić ESTABLISHMENT AND OPERATION OF THE NATIONAL DEFENSE UNITS IN SERBIA (FALL 1944 – SUMMER 1945)
---	---

67–85

ГРАЂА и ПРИЛОЗИ MATERIALS and CONTRIBUTION

Исидора Точанац Радовић БАЧКА ЕПАРХИЈА У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ ХВИИ ВЕКА: РЕФОРМИСАЊЕ МРЕЖЕ ПАРОХИЈА	Isidora Točanac Radović THE EPARCHY OF BAČKA IN THE SECOND HALF OF 18 TH CENTURY: THE REFORM OF PARISHES
---	--

87–108

Нино Делић ПРАВОСЛАВНО СТАНОВНИШТВО ДАЛМАЦИЈЕ ПРЕМА ПОПИСИМА СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ (1835–1850)	Nino Delić THE ORTHODOX POPULATION OF DALMATIA DUE TO SERBIAN ORTHODOX CHURCH CENSUSES (1835–1850)
---	--

109–128

Петар В. Крестић Petar V. Krestić
ТЕСТАМЕНТ МИЛАНА Ђ.
МИЛИЋЕВИЋА TESTAMENT OF MILAN Đ.
MILIĆEVIĆ

129–135

ИСТОРИОГРАФИЈА и МЕТОДОЛОГИЈА
HISTORIOGRAPHY and METHODOLOGY

Михаел Антоловић Mihael Antolović
НЕМАЧКА НАЦИОНАЛНА
МАЊИНА У ЈУГОСЛАВИЈИ GERMAN MINORITY IN
YUGOSLAVIA AS A SUBJECT OF
КАО ПРЕДМЕТ НЕМАЧКЕ
ИСТОРИОГРАФИЈЕ (1945–2010) GERMAN HISTORIOGRAPHY
(1945–2010)

137–151

ПРИКАЗИ и БЕЛЕШКЕ
REVIEWS and NOTES

Мирослав Павловић
Political Initiatives „From the Bottom Up” in the Ottoman Empire. (Политичке иницијативе „одоздо нагоре” у Османском царству) Halycon Days in Crete VII, A Symposium Held in Rethymno 9–11 January 2009, Antonis Anastasopoulos, ed, Crete University Press, Rethymno 2012.

153–156

Стефан Радојковић
ЕВРОПА ДУГОГ 20. ВЕКА – СЛУЧАЈ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Мари Жанин-Чалић, „Историја Југославије у 20. веку”, Клио, Београд, 2013.

156–158

АУТОРИ У ОВОМ БРОЈУ
AUTHORS IN THIS ISSUE

157–159

РЕЦЕНЗЕНТИ ЗМСИ У 2013. ГОДИНИ

163

Пеџар В. Кресџић

ТЕСТАМЕНТ МИЛАНА Ђ. МИЛИЋЕВИЋА

САЖЕТАК: У прилогу је представљена и допуњена коментарима последња воља српског књижевника, педагога, преводиоца, историчара и етнолога Милана Ђ. Милићевића (Рипањ, Подунавски округ, Србија, 4. VI 1831 – Београд, 4. XI 1908). Првом женом, Гином, девојком из неослобођеног Ниша, Милићевић се оженио још као учитељ 1852, и провео је с њом у браку тридесет шест година, током којег је добио два сина, Миту, лекара, и Милића, судију, као и пет кћерки, ранопреминуле Драгу и Милеву (Мевицу), као и Ану, Љубу и Иванку. Ана, најстарија од њих, била је супруга преводиоца и публицисте Мите Ракића, и мајка песника Милана Ракића. После Гинине смрти, 1888. године, Милићевић се у шездесетој години 1891. оженио Милицом, која га је надживела. Умро је са 77 година, а сахрањен је, по сопственој жељу, у породичној гробници, покрај својих супруга, непосредно иза цркве, на Новом гробљу у Београду. Као што се то може видети и на основу текста његове последње воље, у породици Милићевић владали су склад и хармонија, а међусобни односи били су испуњени великом љубави, пажњом и разумевањем. Милићевић се и у својој последњој вољи трудио да остане доследан себи и да равномерно, свој својој деци, супрузи, па чак и даљим рођацима и осталим члановима породице остави онај део имовине за који је сматрао да им следује. У својој великодушности опраштајући дугове појединима од њих, он се у свом тестаменту сети и кућне послуге, одређујући им следујући награде за верну службу у његовом дому. Као прави домаћин, Милићевић се пре смрти постарао да обезбеди готовину за подмирење свих евентуалних заосталих дугова у вези са кућом, како они не би пали на терет његових наследника. Тестамент и аманет представљају аутограф Милана Ђ. Милићевића који се чува у Архиву САНУ, у оквиру Породичне заоставштине Милана Грола.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: XIX век, Милан Ђ. Милићевић, аманет, Милан Ракић, Архив САНУ

О животу и раду књижевника, педагога, преводиоца, историчара и етнолога Милана Ђ. Милићевића (Рипањ, Подунавски округ, Србија, 4. VI 1831 – Београд, 4. XI 1908) доста је писано¹, али још увек није дата

¹ О Милићевићу су, поред осталих писали: Ј. Ердџановић, „М. Ђ. М., некролог”, *Српски књижевни гласник*, XXI, 9, 1908, 794–797; Ј. Миодраговић, „М. Ђ. М., некролог”, *Годишњица Николе*

заокружена слика његовог живота и стваралаштва. Стога није необично што сваки, па и најмањи податак из његове биографије изазива пажњу, како истраживача тако и занимање шире јавности.

Првом женом, Ангелином (Гином), девојком из неослобођеног Ниша, Милићевић се оженио још као учитељ 1852, и провео је с њом у браку 36 година, током којег је добио три сина: Миту, лекара; Милића, судију; и Миливоја; као и пет кћерки: ранопреминуле Драгу и Милеву (Мевицу), као и Ану, Љубу и Иванку. Ана, најстарија од њих, била је супруга преводиоца и публицисте Мите Ракића и мајка песника Милана Ракића. После Гинине смрти, 1888. године, Милићевић се 1891. у шездесетој години оженио Милицом, која га је надживела.

Милићевић је водио изузетно уредан породични живот. Будио се и устајао у раним јутарњим сатима, предано је писао до одласка на посао, као и недељом и празницима. Његова кућа увек је била отворена не само књижевницима и пријатељима у Београду него и многим странцима и Србима изван Србије.

Умро је са 77 година, а сахрањен је, по сопственој жељи, у породичној гробници, покрај својих супруга, непосредно иза цркве, на Новом гробљу у Београду.

Као што се то може видети и на основу текста његове последње воље, у породици Милићевић владали су склад и хармонија, а међусобни односи били су испуњени великом љубављу, пажњом и разумевањем. Таквим духом, усталом, одише и целокупан Милићевићев *Дневник*, у којем се у континуитету од пуних 37 година (1869–1905), поред осталог, могу пратити приватни, на моменте крајње интимни моменти његовог породичног живота.

Милићевић се и у својој последњој вољи трудио да остане доследан себи и да равномерно, свој својој деци, супрузи, па чак и даљим рођацима и осталим члановима породице остави онај део имовине за који је сматрао да им следује. У својој великодушности, опраштајући дугове појединима

Чујића, XXVIII, 1909, 295–303; Ј. Р(адонић), „М. Ђ. М.”, *Лейопис Мајице српске*, LXXXV, 260, 1909, 76–78; Ј. Миодраговић, „Педагошки књижевни рад М. Ђ. М.”, *Годишњица Николе Чујића*, XXIX, 1910, 1–31; Исти, „М. Ђ. М.”, *Брасиво*, XIV, 1911, 291–298; Т. Р. Ђорђевић, „Стогодишњица рођења М. Ђ. М.”, *Српски књижевни гласник*, XXXIII, 4, 1931, 255–259; Б. Ковачевић, „М. Ђ. М.” [предговор књизи], *Успомене (1831–1855)*, Београд 1952, 7–18; М. Панић–Суреп, „У спомен ‘Поменика’ М. Ђ. М.” [предговор књизи], у: М. Ђ. М., *Поменик*, Београд 1959, 5–16; Р. Самарџић, „М. Ђ. М., Вуков следбеник”, *Писци српске историје*, III, Београд 1986, 129–142; Петар В. Крстић, прир. [предговор књизи]: М. Ђ. Милићевић *Дневник 1* (1. јануар 1869 – 22. септембар 1872), Београд 2011, 7–18.

Српска академија наука и уметности одржала је 1. и 2. јуна 1982. године научни скуп под називом „Живот и рад Милана Ђ. Милићевића”, посвећен свом бившем члану и председнику, у оквиру којег је изложено 15 занимљивих реферата. Нажалост, из нама непознатих разлога, зборник радова са поменутог скупа никада није публикован.

од њих, он се у свом тестаменту сетио и кућне послуге, одређујући им награде за верну службу у његовом дому.

Као прави домаћин, Милићевић се пре смрти постарао да обезбеди готовину за подмирење свих евентуалних заосталих дугова у вези са кућом, како они не би пали на терет његових наследника.

Интересантно је да је Милићевић посебну бригу посветио својим дневничким забелешкама, тако да их је оставио на старање старијем сину.

Милићевићев тестамент (4 странице А4 формата) и аманет (2 странице такође А4 формата) писани су руком. Реч је о аутографу Милана Ђ. Милићевића који се чува у Архиву САНУ, под бројем 14.575, у оквиру „Породичне заоставштине Милана Грола”. Уз рукопис последње воље и аманета, које објављујемо у овом прилогу налази се и распоредно решење суда вароши Београда издато 26. јануара 1909. у Београду, бр. 2.971, м. бр. 6.833, састављено на осам руком писаних страна формата А4, које садржи потписе судије Д. М. Балића и писара Мих. Живковића.

Језик и ортографија у приређеним документима нису мењани. Ситније допуне стављане су у угласте заграде.

Последња воља

Каг дође час да ја заклоџим очи моје за навек, и да усџа моја занеме, онда ово моје џисмо џоказује како ја желим и наређујем да се учини са мојим имањем, које џо мени осџане:

1/ Кућу моју у улици краља Милана бр. 70 џосле своје смрџи и џосле смрџи моје жене Милице², осџављам у равномерно наследсџиво двојцице мојих синова др Миџи Милићевићу³, физикусу у Нишу, и Милићу Милићевићу⁴, адвокџиу у Беоџраду.

Али док је жива моја жена Милица, она ће џиу кућу уживаџи као своју и нико нема џправо у џоме уживању оџраничаваџи је, сџешњаваџи ниџи узнемираваџи.

2/ Поред џоџа уживања, мојој жени Милици има се даџи од моје џџовине 6.000 (шесџ хиљада) динара.

² Реч је о Милици Д. Милићевић, учитељици родом из Ваљева, другој супрузи Милана Ђ. Милићевића. Милица је била добротвор Фонда Друштва ученица Више женске школе.

³ Димитрије (Мита) Милићевић (1855–1919), лекар, начелник грађанског санитета (1898–1907).

⁴ Милић (Мића) Милићевић, адвокат, бранилац оптужених у атентату на краља Милана, потоњи судија. Наставник правних предмета у Српској вишој трговачкој школи у Екс де Провансу.

3/ Мојему млађему сину Милићу после моје смрти има се даћи две хиљаде четвори стотине (2.400) динара, колико сам ја тојових новаца послао у Париз старијему сину Миши, кад је науке свршио.

4/ Мојим кћерима: Ани⁵, Љуби и Иванки⁶ оирашићам шћа сам којој дао за животиа, и још им остављам свакој по шест хиљада (6.000) динара.

5/ Мом синовцу Таси Милићевићу, сину браћи мој Стојана, остављам хиљаду (1.000) динара.

6/ Мојим сестричинама: Милинки и Милојки од Руже; Сјанији и Радојки од Пејрије и Ранђији и Радојки⁷ од Бурђије остављам свакој по двесто (200) динара.

7/ Сестрићима мојим Јовану и Јовици оирашићам ако који од њих остане шћо гужан у време моје смрти.

8/ Мој златни саћ и ланац, и златни прстен с монограмом мојим, остављам мом млађем сину Милићу, а шћако и слику моју и Гинину⁸ (од Св. Тодоровића⁹).

9/ Бриљантски прстен, дар од јок[ојној] кнеза Михаила¹⁰, моје дијломе и ордење (које не би требало враћати) остављам сину Миши, старијему мушкарицу у породици.

Ишћо шћако њему се имају предаћи моји дневници, уколико су сачувани; а библиотеку моју нека поделе њих два браћски, или нека један другоме свој део усћуи.

Ова алинеја да се изврши за животиа жене ми Милице само ако она присћане; у прошивном случају нека се библиотека не квари до њене смрти¹¹.

10/ Ако на кући буде шћо дуа у време моје смрти, шћо да се илаћи из тојовине шћако да на кући не остане ни јаре дуа.

11/ Тридесет (30) обвезница лујријској зајма од 1881. остављам да се јодједнако поделе свој деци мојој: Ани, Миши, Љуби, Иванки¹² и Милићу – свакоме по шест (6) комада.

⁵ Ана (Анка) Милићевић, кћи Милана Ђ. Милићевића, потоња супруга Мите Ракића и мајка песника Милана Ракића.

⁶ У оригиналу стоји: Иванци. Реч је о кћерки Милана Ђ. Милићевића удатој за С. Анђелића.

⁷ У оригиналу пише: Радојци.

⁸ Ангелина /Гина/ (?–1888), прва супруга Милана Ђ. Милићевића.

⁹ Стеван Тодоровић (1832–1926), професор, сликар, јавни и културни радник.

¹⁰ Милан Ђ. Милићевић се краће време налазио на положају секретара и начелника Кнежеве канцеларије (1860–1861), када је стекао симпатије кнеза Михаила Обреновића. Међутим, после протеста београдског везира и турске владе због Милићевићевог чланка из 1861. под називом „Уочи Цвети“, објављеног у *Српским новинама* у славу Другог српског устанка, удаљен је из кнежевог окружења и премештан у Министарство просвете.

¹¹ Прецртано је: докле она не умре.

¹² У оригиналу пише: Иванци.

12/ *Колико обвезница прешече преко ових 30, што остављам жени мојој Милици, као и слику моју и њезину од Марка Мураџа*¹³.

13/ *Све покућство, сребро, посуђе, намештај, гуварске слике и хаљине остављају мојој жени Милици, и она има право што све уживају док је жива, а на смрти разделиши како нађе за право, и даши ком колико држи да је право.*

14/ *Млађима, који се зашекну у мојој служби за моје последње болести и смрти, да се сваком да двојна плата месечна, за колико месеци будем боловао и они ме служили.*

15/ *Мој укој да буде проси; тело нека се спусти у велику гробницу коју сам купио у Новом Гробљу (парцела IX, бр. 10).*

16/ *Подушја по обичају али без размешања.*

17/ *О свему овоме да се постара, и да буде послушана моја жена Милица, коју овлашћујем да на што може попрошиши до 1.200 динара, што ће се платити из моје земовине.*

18/ *Исти тако овлашћујем своју жену Милицу да она, помајана двојицом мојих синова, Мишом и Милићем, изврши све одредбе овога мојега завештања. Суд у ово да се не меша!*

*Дајући последњи свој благослов својој деци, и жени Милици, остављам им аманет*¹⁴, да не дозволе да се учини ништа после моје смрти, што не би доликовало мојему имену.

Бој милосиви нека проси мени, као што и ја прашивам свакому.

На Бадњи дан 1895.

У Београду

М. Ђ. Милићевић

¹³ Марко Мурат (1864–1944), српски сликар и конзерватор пројугословенске оријентације.

¹⁴ Аманет (тур.) – Поверавање на чување или извршење нечега ослањајући се на част и поштење, препорука, завет.

Аманеї

мојим синовима Миїи и Милићу

Ја сам продао део куїїњеїа їлаца и куїио сам на Новом Гробљу їроб-
ницу за вечни їокој свој и своје жене.

И їрву жену своју Гину їу сам сахранио.

Кад умре зеї мој Миїа Ракић¹⁵, ја, на молбу Анину, доїусїих да се
и он їу сахрани, макар да је мајка њеїова їрија Марїа жалила шїо он
није у своју їробницу обашка¹⁶ сахрањен.

Доције у їу їробницу сахрањен је и друї зеї мој Свеїозар и две
њеїове кћери Гора и Живка, їа и кћи Љуба.

Сад уїраво је и моја садашња жена Милица искала месїа у їој їроб-
ници. А моја је жеља да їу леїнем ја и десно од мене Гина а лево Милица
– моје две жене, с којих ми је био сладак живої овоїа свеїа.

Вама, синовима своїм, осїављам аманеї: да їо мојој смрїи ову
їробницу раскрчиїе їако да ја и моје две жене Гина и Милица можемо
онде леїи како сам казао.

За све друїе їокојнике куїиїе друїу їробницу, на коју можеїе їре-
неїи и садашњу оїраду и їробни белеї, само с њеїа скиниїе име Гинино и
деце моје. Оїраду їак за мој їроб и їробни нов белеї начиниїе изнова како
хоїеїе и како можеїе.

То да извршиїе Бої вам а душа вам!

4. фебруар 1907. ваш оїац
у Белоїраду

М. Ђ. Милићевїћ

¹⁵ Мита Ракић (1846–1890), преводилац, публициста, професор гимназије и министар финансија.

¹⁶ Обашка (тур.) – посебно, засебно.

TESTAMENT OF MILAN Đ. MILIĆEVIĆ

by

Petar V. Krestić
The Institute of History, Belgrade
36/II Knez Mihajlo Street, Belgrade, Republic of Serbia
E-mail: petarkre@open.telecom.rs

SUMMARY: In this work is presented and complemented by comments last will of the Serbian writer, educator, translator, historian and ethnologist Milan Đ. Milićević (Ripanj, Danube region, Serbia, June 4th, 1831 – Belgrade, November 4th, 1908). His first wife, Gina, a girl from Niš which was not liberated yet, Milićević married as a teacher in 1852, and spent with her thirty-six years, during which he had two sons, Mita, a physician, and Milić, a judge, and five daughters, Draga and Mileva (Mevica) who died early, and Ana, Ljuba and Ivanka. Ana, the eldest, was wife of the interpreter and publicist Mita Rakić, and mother of Milan Rakić. After Gina's death, in 1888, Milićević, then 60, married Milica in 1891, who outlived him. He died at 77 and was buried, according to his own desire, in the family tomb, next to his wife, just behind the church, at the New Cemetery in Belgrade. As it can be seen from the text of his last will, the Milićević family was harmonious, and mutual relations were filled with great love, care and understanding. In his last will, Milićević tried to be true to himself and give evenly share his property to his children, wife, and even distant relatives and other family members. He magnanimously forgave the debts of some of them, and remembered in his will even the domestic servants, setting them rewards for faithful service in his home. As a real head of a household, Milićević, before his death, took care to provide cash to settle any possible debts in connection with the house, so they do not fall at the expense of his successors. Will and behest are autograph of Milan Đ. Milićević kept in the Archive SASA, within the family legacy of Milan Grol.

KEYWORDS: 19th century, Milan Đ. Milićević, testament, Archives of SASA

